

$$\frac{\partial S}{\partial \beta_1} = 2 \sum \left[(Y_i - \beta_0 - \beta_1 X_i) \cdot \frac{\partial}{\partial \beta_1} (Y_i - \beta_0 - \beta_1 X_i) \right]$$

การประเมินความเสี่ยงสุขภาพ และการสร้างแบบจำลอง

HEALTH R

MODELING

พงศเทพ วรรณบันดาด

ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเสียงไก่

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ

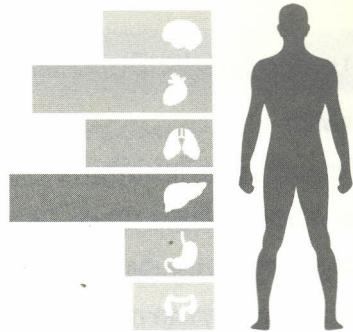
1

การประเมินความเสี่ยงสุขภาพ	3
ความหมายของ “ความเสี่ยง” และ “การประเมินความเสี่ยง”	4
ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยง	6
บรรณานุกรม	7

บทที่ 2 การประเมินสิ่งดุกคาม

9

บทนำ	10
การศึกษาทางวิทยาการระบาด (Epidemiological Studies)	10
• ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับการศึกษาทางวิทยาการระบาด	11
การศึกษาในสัตว์ทดลอง (In Vivo Animal Bioassays)	12
• การออกแบบและการทดสอบความเป็นพิษ (Designing and Conducting Toxicity Tests).....	14
• การออกแบบการทดสอบสำหรับการเป็นมะเร็ง (Designing Test for Carcinogenicity).....	20
• การดำเนินการทดสอบและการแปลผลความเป็นพิษ.....	22
การศึกษาในหลอดทดลองและเซลล์เพาะเนื้อเยื่อแบบระยะสั้น (Short-Term In Vitro Cell and Tissue Culture Tests)	22
การวิเคราะห์โครงสร้างทางเคมี (Structure-Activity Relationship Analysis)	23
บรรณานุกรม	23

บทที่ 3 การประเมินการสัมผัส

25

บทนำ	26
การเฝ้าคุณการสัมผัส (Exposure Monitoring)	26
• การเฝ้าคุณที่ตัวบุคคล (Personal Monitoring)	26
• การเฝ้าคุณที่ตัวกลางหรือสถานที่ (Ambient Monitoring)	27
แบบจำลองการสัมผัส (Exposure Modeling)	27
กระบวนการประเมินการสัมผัส	32
ขั้นที่ 1 การกำหนดลักษณะของการสัมผัส	35
• การกำหนดลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	36
• การกำหนดลักษณะกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยง	36
ขั้นที่ 2 การค้นหาเส้นทางของการสัมผัส	39
• การค้นหาแหล่งกำเนิดและตัวกลาง	40
• การประเมินการเปลี่ยนสภาพและการเคลื่อนย้ายในตัวกลาง	41
• การค้นหาจุดของการสัมผัสและเส้นทางเข้าสู่ร่างกาย	43
• การรวมข้อมูล	45
• การสรุปข้อมูล	45
ขั้นที่ 3 การวัดการสัมผัส	47
1. ข้อพิจารณาทั่วไป	47
2. การคำนวณหาความเข้มข้นของการสัมผัส	51
3. การประมาณค่าสารคุกคามที่ได้รับ	62
4. การรวมปริมาณที่ได้รับจากทุกเส้นทางการสัมผัสเข้าด้วยกัน	76
5. การประเมินความไม่แน่นอน	76
6. การสรุปและนำเสนอผลการประเมินการสัมผัส	80
ตัวอย่างการประเมินการสัมผัสจากงานวิจัย	81
บรรณานุกรม	82

บทที่ 4 การประเมินขนาดสัมผัสกับการตอบสนอง	83
บทนำ	84
ความเป็นพิษหรือไม่เป็นพิษ	84
การวัดขนาดสัมผัส (Dose Determination)	85
การวัดการตอบสนอง (Response Measurement)	85
การแยกชนิดของการตอบสนอง	88
การหาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสัมผัสกับการตอบสนอง (Dose-Response Estimation)	89
แบบจำลองขนาดสัมผัสและการตอบสนอง (Dose-Response Models)	90
ค่าความทน (Threshold)	94
การอนุมานผลกระทบระหว่างสปีชีส์ (Interspecies Extrapolation)	95
การอนุมานผลกระทบระหว่างการสัมผัสนานาดสูงสู่การสัมผัสนานาต่ำ (High-to-Low Dose Extrapolation)	96
เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงของหน่วยงานในสหรัฐอเมริกา	100
ลำดับชั้นของการเลือกข้อมูล (Hierarchy of Data Selection)	100
บรรณานุกรม	101
บทที่ 5 การสร้างสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคุณ (Multiple Linear Regression)	103
บทนำ	104
แบบจำลองเชิงเส้นตรงและเงื่อนไขการใช้	105
การประมาณค่าพารามิเตอร์	107
ค่าหลงเหลือ (Residuals)	115
คุณสมบัติของเส้นสมการถดถอย	117
การกระจายแบบสุ่มของค่าสัมประสิทธิ์ $\hat{\beta}_1$ (Sampling Distribution of $\hat{\beta}_1$)	118
การกระจายแบบสุ่มของสถิติมาตรฐาน $(\hat{\beta}_1 - \beta_1)/s(\hat{\beta}_1)$ (Sampling Distribution of $(\hat{\beta}_1 - \beta_1)/s(\hat{\beta}_1)$)	121
ช่วงความเชื่อมั่นของ $\hat{\beta}_1$ (Confidence Interval of $\hat{\beta}_1$)	122
การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของ β_1 (Test of Statistical Significance of β_1)	123
การคัดเลือกตัวแปรต้นเพื่อให้ได้แบบจำลองที่ดีที่สุด	125
• ตัวอย่างการคัดเลือกตัวแปรต้นแบบ Forward stepwise	126
• ตัวอย่างการคัดเลือกตัวแปรต้นแบบ Backward stepwise	129
บรรณานุกรม	131

บทที่ 6 การสร้างสมการกดโดยโลจิสติก (Binary Logistic Regression)

133

บทนำ	134
Logit Transformation	135
การแปลความหมายค่า Parameters ของแบบจำลอง	136
การใช้ประโยชน์ของสมการถดถอยโลจิสติก	137
• การหาค่า Relative risk (RR).....	138
• การหาค่า Odds ratio (OR).....	139
การแปลความหมายตัวแปรต้นที่วัดแบบเชิงคุณภาพ	142
การคัดเลือกตัวแปรต้นเพื่อให้ได้แบบจำลองที่ดีที่สุด	144
• Forward stepwise selection	144
• Backward stepwise selection	150
บรรณานุกรม	156

บทที่ 7 การสร้างสมการกดโดยปั๊วชอง (Poisson Regression)

157

บทนำ	158
การคำนวณความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่มีการกระจายแบบปั๊วชอง	160
การหาสมการความสัมพันธ์สำหรับตัวแปรตามที่เป็นจำนวนนับ (Count)	161
การแปลความหมายค่า Parameters ของสมการถดถอยปั๊วชองสำหรับอัตราส่วน	161
การใช้ประโยชน์ของสมการถดถอยปั๊วชอง	162
• อัตราส่วน (Ratio)	163
การหาสมการความสัมพันธ์สำหรับตัวแปรตามที่เป็นอัตรา (Rate)	164
การแปลความหมายค่า Parameters ของสมการถดถอยปั๊วชองสำหรับอัตรา	165
การแปลความหมายตัวแปรต้นที่วัดแบบเชิงคุณภาพ	166
การคัดเลือกตัวแปรต้นเพื่อหาแบบจำลองที่ดีที่สุด	168
• ตัวอย่างการคัดเลือกตัวแปรต้นแบบ Forward stepwise	168
• ตัวอย่างการคัดเลือกตัวแปรต้นแบบ Backward stepwise	171
บรรณานุกรม	174

บทที่ 8 การสร้างสมการอนุกรมเวลา (Time Series Analysis)

175

อนุกรมเวลา (Time Series) คืออะไร	176
วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์อนุกรมเวลา	176
ลักษณะของข้อมูลแบบอนุกรมเวลา	176
การค้นหาลักษณะของอนุกรมเวลา	177
องค์ประกอบทั่วไปของอนุกรมเวลา	177
การปรับข้อมูลให้เป็น Stationarity	179
1. การทำให้แนวโน้มหายไป (ค่าเฉลี่ยคงที่)	179
2. การทำให้ความแปรปรวนคงที่	181
3. การทำให้การเปลี่ยนแปลงตามฤดู (Seasonality) หายไป	182
4. การทำให้แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงตามฤดู (Seasonality) หายไป และความแปรปรวนคงที่	183
การสร้างแบบจำลองอนุกรมเวลาแบบตัวแปรเดียว (Univariate Time Series Models)	184
ขั้นตอนในการสร้างแบบจำลอง ARIMA	184
• การค้นหาแบบจำลอง (Model identification)	185
• การประมาณค่าแบบจำลอง (Model estimation)	192
• การตรวจสอบความถูกต้องของแบบจำลอง (Model validation)	193
ตัวอย่างการสร้างแบบจำลอง Box-Jenkins	193
บทสรุป	194
บรรณานุกรม	195

บทที่ 9 การสร้างสมการประมาณค่าทั่วไป (Generalized Estimating Equations)

197

บทนำ	198
ตัวอย่างของข้อมูลในตัวแปรตามที่มีความสัมพันธ์กัน	199
ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย GEE	200
บรรณานุกรม	204

บทที่ 10 การกำหนดค่ามาตรฐานสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

205

บทนำ	206
ความหมายของค่ามาตรฐาน	207
ระดับปลดภัย ค่าปัจจัยความปลอดภัย ผลกระทบที่มีและไม่มีค่าความทน	207
องค์กรที่กำหนดค่ามาตรฐาน	209
การคำนวณค่ามาตรฐานความปลอดภัยจากการศึกษาในสัตว์ทดลองหรือมนุษย์	210
บรรณานุกรม	212

บทที่ 11 การอธิบายลักษณะของความเสี่ยง

213

บทนำ	214
หลักการอธิบายลักษณะของความเสี่ยง (Principles of Risk Characterization)	214
• การอธิบายความเสี่ยงของแต่ละบุคคลในกลุ่มประชากรกลุ่มเสี่ยง	215
• การอธิบายความเสี่ยงของกลุ่มประชากรกลุ่มเสี่ยง	215
• การอธิบายความเสี่ยงของกลุ่มประชากรย่อยเฉพาะกลุ่ม	216
การอธิบายลักษณะของความเสี่ยงสำหรับสารที่ไม่ก่อมะเร็ง	216
การอธิบายลักษณะของความเสี่ยงสำหรับสารก่อมะเร็ง	217
บทสรุป	218
บรรณานุกรม	218

บทที่ 12 การรับรู้และการสื่อสารความเสี่ยง

219

บทนำ	220
ปัญหาด้านการสื่อสาร	220
• ปัญหาของตัวข้อความ	221
• ปัญหาของแหล่งข้อมูล	221
• ปัญหาของช่องทางสื่อสาร	221
• ปัญหาของผู้รับ	221
การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการสื่อสารให้ชัดเจน	221
การรับรู้ความเสี่ยง	223
การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย	227
การพัฒนาและเลือกข้อความ	228
การเลือกช่องทางสื่อสารที่เหมาะสม	229
การเสริมข้อความให้มีน้ำหนัก	230

แนวทางการสื่อสารความเสี่ยง	231
• การเปรียบเทียบความเสี่ยงกับความกังวลของชุมชน	231
• การแยกแยะความรู้สึกออกจากภาระความเสี่ยง	231
• ผลกระทบและผลของการสื่อสารความเสี่ยง	231
• การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	232
• การสร้างความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือ	232
การสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่น	233
บุคคลที่สามกับการสื่อสารความเสี่ยง	233
การสื่อสารกับสาธารณะ	234
วัตถุประสงค์รวม: ความเข้าใจและความไว้วางใจของชุมชน	234
การประเมินผล	235
การเริ่มต้นโครงการสื่อสารความเสี่ยง	236
บทสรุป	237
บรรณานุกรม	238
อภิธานศัพท์	239
ภาคผนวก	245
ภาคผนวก ก.	246
ภาคผนวก ข.	255
ภาคผนวก ค.	258
ภาคผนวก ง.	264
ดัชนี	267